

drugoj strani moraju svakodnevno u praksi provoditi propise koji iz određenih temeljenih razloga (bilo da se radi o osobnim ili podacima vrijednim za zaštitu nacionalnih interesa) ograničavaju dostupnost dijelu arhivskog gradiva. Dakako, povećavanje dostupnosti ne treba gledati samo sa zakonskog gledišta, već kroz poboljšanje konkretnih uvjeta dostupnosti, npr. izradom novih pomagala, različitih kopija na novim medijima, stručnom obradom i širenjem informacija o gradivu. Autorica smatra da zbog izuzetno brzog razvoja informacijske tehnologije vrlo lako može doći do pogrešaka pri donošenju zakonskih odredbi o dostupnosti arhivskog gradiva, a rješenje problema vidi u interdisciplinarnoj suradnji pravnika, arhivista i informatičara.

Rasprava o stavovima javnosti spram arhiva tema je četvrtog poglavlja. Pored općeg teorijskog pogleda na položaj arhivske službe u javnosti i opisivanja problematike koja se nadovezuje na to područje, autorica i s praktičnog stajališta raspravlja o odnosima s javnošću u arhivskoj službi, ocjenjuje postojeće stanje i daje nekoliko naputaka za upravljanje tim odnosima.

Prvi dio petog poglavlja govori o arhivima kao kulturnim ustanovama, dajući prikaz upotrebe informacije u znanstvene svrhe i utjecaja krajnje obavijesti (rezultata znanstvenog istraživanja) na širu javnost. U drugom dijelu govori se o kulturnoj ulozi arhiva odnosno potrebi da kulturna ponuda arhiva bude usklađena sa suvremenim zahtjevima i očekivanjima javnosti. Do takvog se rezultata može stići samo primjenom znanja i načela rada koji proizlaze iz ukupnih odnosa s javnošću i iz marketinga, imajući pri tom na umu da je kulturna baština izuzetno osjetljivo područje koje zahtijeva zaštitu te da strukovna pravila i kriteriji zaštite kulturne baštine uvijek moraju biti ispred kriterija potražnje.

Posljednje poglavlje je posvećeno međunarodnim komunikacijskim tokovima koji s organizacijskom strukturom i propisanim standardima usmjeravaju daljnji razvoj arhivske struke u njezinu nastojanju da postane samostalna znanstvena disciplina.

Mario Stipančević

Ugo Cova, Pierpaolo Dorsi i Grazia Tatò, Archivi Italiani – Archivio di Stato di Trieste, Ministero per i beni e le attività culturali – Direzione Generale per gli Archivi i BetaGamma, Roma – Viterbo, 2002.

U suizdavaštvu talijanskog Ministarstva za kulturna dobra i aktivnosti (*Ministero per i beni e le attività culturali*), Glavnog ravnateljstva za archive (*Direzi-*

one *Generale per gli Archivi*) i izdavačke kuće BetaGamma iz Viterba, objavljena je dvanaesta knjiga u seriji Talijanski arhivi (*Archivi Italiani*), koja je posvećena Državnom arhivu u Trstu (*Archivio di Stato di Trieste*). U istom su nizu do danas objavljene knjige o Državnim arhivima u Cagliariju, Bellunu, Cosenzi, Milanu, Sassariju, Alessandriji, Brindisiju, Lecceu, Teramu i Viterbu, te o Arhivskom nadzorništvu za Kalabriju (*Soprintendenza Archivistica per la Calabria*).

Spomenuta je serija zamišljena i pokrenuta kako bi se prezentirala talijanska kulturna baština koja se čuva u državnim arhivima širom Italije, te upoznala šira javnost s radom pojedinih arhiva i arhivskih nadzorništava. Iako je već objavljen Opći vodič kroz talijanske državne arhive (*Guida generale degli Archivi di Stato italiani*), smatrali su da je vodič stručna publikacija koja traži određenu razinu predznanja, pa su kroz ovu ediciju pokušali na jednostavniji način približiti rad u arhivu i arhivske fondove onima koji nemaju odgovarajuće obrazovanje ili se po prvi put upoznaju s arhivskom problematikom.

Uvod donosi osnovne podatke o značaju arhiva i njihovom djelovanju, s posebnim osvrtom na Državni arhiv u Trstu. U tom dijelu nalaze se osnovni podaci bitni za svakog korisnika, kao što su različite adrese, radno vrijeme čitaonice i tajništva itd. U vrijeme austrijske vlasti Trst nije imao posebnu arhivsku ustanovu, već se svaki ured brinuo za svoj arhiv. Početkom 20. stoljeća u Beč je preseljeno gradivo nastalo do 1814. godine radom vladinih službi za Austrijsko primorje. Ostatak gradiva bio je odnesen ili uništen za vrijeme 1. svjetskog rata. Uspostavom talijanskog suvereniteta nad Trstom, već 1919. godine počinje se raditi na vraćanju i zbrinjavanju arhivskoga gradiva s tog područja. U to vrijeme vraćeno je gradivo iz Beča i Graza, a gradivo iz Ljubljane vraćeno je u drugoj polovici 1920. na temelju jugoslavensko-talijanskog sporazuma. U skladu s novim zakonom Državni arhiv u Trstu počeo je djelovati 13. kolovoza 1926. godine. Godine 1961, na temelju provenijencije i Ugovora o miru iz 1947. godine, tadašnjoj Federativnoj Republici Jugoslaviji vraćen je dio arhivskoga gradiva nastalog na istarskom području, kao i arhiv Ilirskih provincija koji se danas nalazi u Arhivu Republike Slovenije u Ljubljani. Devet godina kasnije Arhiv će biti preseljen u namjenski izgrađene prostore u kojima i danas djeluje.

Knjiga je dalje podijeljena u dvije veće cjeline, od kojih se prva odnosi na način djelovanja i usluge koje pruža Arhiv, a druga nudi pregled istraživačkih tema i odgovarajućih fondova u kojima se nalazi gradivo koje bi zanimalo istraživača pojedinih tema.

U prvom dijelu upoznajemo se s načinima čuvanja, zaštite i obrade arhivskoga gradiva, uvjetima rada s korisnicima i mogućnostima pristupa informacijama. Zatim slijedi poglavlje o umnožavanju, informatizaciji i mogućnostima pregleda na web stranici. U tom su poglavlju izneseni i ciljevi državnih arhiva u Italiji, koji namjeravaju omogućiti korisnicima da s rada na izvornicima prijeđu na rad s digitalnim ko-

pijama putem Interneta. U skladu s tim ciljevima realizirana je web stranica (<http://www.archivi.beniculturali.it>) te omogućeno istraživačima da na njoj mogu pregledavati Opći vodič, pojedine inventare i digitalizirane katastarske mape. U sljedećem poglavlju čitatelj upoznaje rad arhivske knjižnice, čiji je katalog moguće pogledati i na web stranici (<http://www.newton.it/webif/>), kao i rad Škole za arhivistiku, paleografiju i diplomatiku (*Scuola di Archivistica, Paleografia e Diplomatica*) koja djeluje pri Državnom arhivu u Trstu. Dalje saznajemo na koji način Arhiv promovira svoju djelatnost kroz organizirane posjete, izložbe, skupove i bogato izdavaštvo, te kroz sudjelovanje u projektima međunarodne suradnje u koje su uključeni i hrvatski stručnjaci.

U drugom dijelu knjiga nas vodi kroz mogućnosti istraživanja različitih tema s obzirom na fondove koji se čuvaju u Arhivu. Tako saznajemo da najstariji dokument datira iz 1209. godine, ali da se tek od sredine 18. stoljeća javlja kontinuitet fondova. Za istraživače hrvatske povijesti naročito su bitni podaci koji su navedeni uz pojedine fondove, a odnose se na gradivo s područje Istre, Rijeke, Kvarnera, pa i čitavog područja istočne jadranske obale, sve do Boke kotorske. Najmlađi fond koji donosi podatke o našim krajevima je fond Savezničke vojne uprave (1945-1954). Istaknuto je da se uz gradivo na latinskom, talijanskom i njemačkom jeziku, od sredine 19. stoljeća učestalo javlja i dokumentacija na slovenskom i hrvatskom jeziku. Slijedi okvirni pregled fondova koji se odnose na razne feude i gospodstva, te detaljniji pregled fondova koji su nastali u vrijeme austrijske, francuske, talijanske, njemačke i savezničke vlade ili uprave, od kojih se mnogi odnose i na područja koja se danas nalaze u sklopu Republike Hrvatske. Pregled istraživačkih tema i fondova nastavlja se opisom fondova koji su nastali djelovanjem policijskih i pravosudnih organa, s posebnim poglavljem koje se odnosi na fond bilježničkih spisa koji datira od 1638. do 1927. godine, dok se najstarija bilježnička dokumentacija nalazi u diplomatskom odjelu Općinskog arhiva u Trstu. Dalje upoznavanje s gradivom Državnog arhiva u Trstu vodi nas kroz poglavlja koja se odnose na ekonomiju i pomorstvo, poljoprivredu i šumarstvo, vlasničke odnose, školstvo, socijalne i zdravstvene ustanove i vojsku. Na kraju drugog dijela nalazi se pregled osobnih fondova znamenitih ličnosti tršćanskog područja, te podaci o fondu privatne televizije TeleAntenna koji se sastoji isključivo od videokazeta.

Na kraju knjige su sažeci na njemačkom i slovenskom jeziku te bibliografija u kojoj su navedeni članci objavljeni u *Vjesniku Istarskog arhiva* i *Arhivskom vjesniku*.

U opremanju knjižice odabrani su brojni i zanimljivi preslici iz različitih fondova, koji imaju namjenu čitatelja uputiti ne samo u sadržajnu, već i u estetsku zanimljivost arhivskog gradiva.

Talijanski su arhivi pokretanjem ovakve serije knjiga pronašli jedan od mnogobrojnih načina populariziranja arhivske djelatnost, dobivši tako niz simpatičnih i dizajnerski atraktivnih knjiga koje neće u potpunosti zadovoljiti potrebe stručnijih čitatelja, ali će zaintrigirati veći broj čitatelja koji će postati novi arhivski korisnici. Naročito je bitno da su arhivi prikazani i kao središta kulturnog i znanstvenog života grada i šire regije, što arhivu donosi nove mogućnosti i obveze, a da pritom nisu zanemarena osnovna načela arhivske struke.

Tajana Ujčić

Catherine Dhérent, Les archives électroniques, Manuel pratique, Paris 2002, 103 str.

Uprava Arhiva Francuske organizirala je 8. i 9. ožujka 2001. međunarodni skup o dugoročnom čuvanju elektroničkih dokumenata. Tom skupu, na kojem je devetnaest stručnjaka iz cijelog svijeta izložilo svoja iskustva, prisustvovalo je pet stotina ljudi iz javnog i privatnog sektora. Tijekom razmjena mišljenja, među arhivskim profesionalcima i njihovim sugovornicima pojavila se potreba za nekim jednostavnim osnovnim priručnikom za elektroničko gradivo, koji će sadržavati preporuke i opise uobičajenih postupaka i koji će biti sastavljen na njima razumljivom jeziku. Takav priručnik o elektroničkom gradivu, koji je ujedno i plod ekspertizâ i različitih iskustava sastavila je Catherine Dhérent, glavna konzervatorica pri Upravi Arhiva Francuske. Predviđeno je da ova verzija priručnika bude zamijenjena redovno ažuriranom verzijom u elektroničkom obliku na web-stranici Uprave Arhiva Francuske (<http://www.archivesdefrance.culture.gouv.fr>).

Priručnik je podijeljen na šest poglavlja.

U prvom poglavlju, *Predmet arhiviranja* naglašavaju se razlike između elektroničkih dokumenata i dokumenata na papiru i prikazuje se sumarna tipologija triju osnovnih vrsta elektroničkih dokumenata (1. dokumenti koji prikazuju jednu aktivnost ili jedno zaključivanje, čije su granice fiksne i precizne i čija je veličina uglavnom mala, npr., dokumenti nastali obradom teksta, elektronička pošta, 2. baze podataka, 3. elektronički dokumenti sastavljeni od statičkih i dinamičkih elemenata, koji sadrže veze prema vanjskim izvorima, npr. web-stranice).

Drugo poglavlje, *Uloga i nadležnosti arhivista* podijeljeno je na tri manje cjeline: Arhivist i njegovi sugovornici, Svojstva koja mora imati arhivska služba, Strategije koje treba primijeniti. U ovom poglavlju govori se o proširenom djelokrugu rada arhivista, koji u svom poslu sad mora krenuti od samog nastajanja elektroničkog dokumenta i mora raditi zajednički sa stvarateljem gradiva i s informatičarima.